

Lenka Hrychová: Slovní zásoba žáků 3. a 4. ročníku ZŠ

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Katedra českého jazyka a literatury

Plzeň 2016

posudek oponenta diplomové práce

Diplomová práce, jež je předmětem hodnocení, se snaží zpracovat poněkud obsírně zadané téma, a to slovní zásobu žáků 3. a 4. ročníku ZŠ. Nejedná se však o analýzu slovní zásoby žáků uvedených ročníků, jak by se mohlo podle názvu zdát, nýbrž o rozbor učebnic českého jazyka, matematiky, prvouky, přírodovědy a vlastivědy, resp. jejich slovní zásoby z hlediska tematických oblastí.

Práce je poměrně rozsáhlá, čítá 110 stran, ovšem včetně excerpčního materiálu. Práce je logicky rozčleněna, ale chybí podrobnější členění podkapitol, což ztěžuje orientaci v textu, a kapitoly 5 a 6 by měly být sloučeny.

Teoretická část se v kapitole první zabývá obecným pojednáním o slovní zásobě, tj. základními lexikologickými pojmy, vývojem slovní zásoby a tříděním slov. Druhá kapitola seznamuje s tzv. Rámcovým vzdělávacím programem a v souladu s ním vymezuje očekávané výstupy v oblasti slovní zásoby pro 3. a 4. ročník ZŠ. Relevantní je také kapitola třetí, která mapuje charakteristiku dítěte mladšího školního věku, s akcentem na jeho schopnost vyjadřovat se a učit se.

Praktická část se vyznačuje především značným množstvím excerpovaného textu. Pro analýzu byly zvoleny učebnice nakladatelství Fraus, SPN a Alter. Rozbor byl prováděn po jednotlivých nakladatelstvích, ročnících a výukových předmětech. V této části práce vidím řadu nejasností:

1. Proč je analýza dále členěna podle toho, zda je slovo v kontextu, nebo samostatně, když toto kritérium není v závěrech práce nijak reflektováno?
2. Jakou výpovědní hodnotu mají statistické údaje o počtu stran, na kterých jsou užitá slova z dané tematické oblasti? Není vhodnější pracovat s celkovým výskytem slov?
3. Proč jsou vypsaná slova zaznamenána někdy ve svých základních formách (Nsg., infinitiv), jindy v původním znění (např. „pozoruj rysku“ – s. 75); někde

samostatně, jinde v sousedství jiných slov (např. „*humus vzniká z odumřelých těl*“ – s. 78)? Vidím v tom nesystematičnost, ze které pramení další otázka:

4. Pokud jsou uvedena slova nesamostatně, je do statistiky započten celek (z lexikálního hlediska většinou neodůvodnitelný, nejedná se totiž o sousloví aj.), nebo jednotlivá slova?
5. Jaké závěry, kromě informace o distribuci slov z uvedených tematických oblastí v jednotlivých učebnicích, analýza přináší?

Kromě výše uvedeného musím konstatovat, že analytická část je příliš popisná, závěry z ní chudé, někdy až naivní („*Nejvíce tematických oblastí se vyskytuje v českém jazyce, kde je mnoho článků.*“ – s. 63).

Naopak velmi zdařile hodnotím aktivity (kapitola 5 a zejména 6), které byly navrženy (pravděpodobně diplomandkou?) pro rozvoj slovní zásoby ve výuce. Zajímalo by mě ale, podle čeho je autorka rozřadila na materiály pro nadaného žáka, průměrného žáka a žáka se speciálními potřebami, tj. zda postupovala intuitivně, nebo podle konkrétního metodického doporučení, příp. podle vlastních pedagogických zkušeností.

Co se týče formálního zpracování, práce je napsána pečlivě, bohužel se ale neobešla bez závažných i méně závažných nedostatků:

1. V textu se objevují chyby pravopisné, především v oblasti interpunkce, i gramatické („*kyselina sýrová*“ – s. 6), zejména záměna adjektiva za přídělné trpné.
2. Chybí číslování tabulek.
3. Vzhledem k tomu, že diplomandka pracuje s množstvím názvů, témat, předmětů; slov a slovních spojení, doporučuji užívat kurzívy a středníku, text by byl přehlednější.
4. Zásadní problém spatřuji v takřka systematickém porušování citační etiky. V analytické části práce se jedná o pouhý nedostatek (např. chybějící odkazy na učebnice), ovšem teoretická část vyžaduje v tomto směru mnohem důslednější dodržování citačních norem. Odkazy (pod čarou) jsou uvedeny paradoxně u příkladů, nikoli u tvrzení. Skutečné citace se vyskytují málo a mnohé parafráze jsou oproti původní verzi změny pouhou spojkou či pořádkem slov. Často není zřejmé, o který odborný pramen se opírá např. třídění slov apod.

S ohledem na časovou náročnost excerpčních prací a dobrou úroveň didaktické části (kapitola 6) **doporučuji diplomovou práci L. Hrychové k obhajobě**, neboť splňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikační práce, ale vzhledem k výše uvedeným výtkám **navrhuji hodnotit ji dobře**.

Otázky k obhajobě:

1. Kromě otázek, které vyplývají z posudku, bych se ráda zeptala na Váš názor na užití slov „policajt“ (s. 32 a 35) a „věča“ (s. 35) v učebnicích nakl. Fraus: Je jejich užití didakticky vhodné? Jsou tato slova použita v adekvátním stylistickém kontextu? Mají tato slova funkci obohacování slovní zásoby u žáků či seznámení s problematikou rozvrstvení slovní zásoby?

V Plzni 18. 8. 2016

Mgr. Dita Macháčková